

törő útját végigjárni, reménykedve előre fürkésző képzeletünkkel.

### SÁNDOR ISTVÁN

**Jókai Mór levelei Keméndyné Drucker Irmához.** Bevezetővel és jegyzetekkel ellátta Drucker János. Budapest, 1942. 47 l.

Drucker János kis könyve első-sorban irodalomtörténeti érdekű: Jókai hét levelét és három fényképét teszi közzé, kiegészítve így a részleteiben meglepően hiányos Jókai-filológiát egy-két érdekes adalékával. Lényegesebbet nyújt azonban e mű a Délvidék művelődéstörténete szempontjából. Jókai leveleinek címezte, Keméndyné Drucker Irma emléke még elevenen él Szegeden. A magyar nőnevelés ez úttörő egyénisége, aki egy külön erre a célra delegált bizottság előtt magyar földön legelsőnek szerezte meg a tanítónőképző-intézeti tanári oklevelet, teremtette meg 1875-ben Szeged első közép-fokú leányiskoláját. A magyar iskolaugy ez elhanyagolt munkaterületén intézete sok tekintetben kezdeményező jelentőségű munkát végez. Szegeden és a Délvidéken a század végén hozzátartozik leányaink jólneveltségéhez Keméndyné intézetének elvégzése. A Délvidék szerb és német családjai is nagy számban küldik hozzá gyermekeiket magyar szóra s a magyar kultúra megismerése végett. A mult század sajátos légkörében nem egyszer hősi bátorságra volt szüksége, hogy dacolva családjá elelnállásával, a közvélemény értetlenségével, sőt elemi csapásokkal is (hisz 1879. márciusában a szegedi nagy árvíz az ő intézetét is. hontalanná teszi), nem csüggedő erővel kezdje újra meg újra úttörő erőfeszítéseit a

magyar nőnevelés érdekében. Tanítónőképzője voltaképen betetözése korábban létesített hat osztályos elemi-, táp- és nőnevelő-intézetének. De tevékeny részt vitt a város kulturális, szociális és katolikus vallásos életében is. Így odaadón munkálkodik a belvárosi óvoda újjáépítése s napközi otthonnal való kibővítése ügyében, a szeged-rókusi óvoda felépítése körül s különös szuverenitása az iskolán kívüli népművelés.

De nem kevésbé érdekes körvonalakkal bontakozik ki a könyv olvasói előtt urának, Keméndy Nándor rendőrbiztosnak egyénisége. A régi Alföld jellegzetes alakja volt ő. Jókai-val való barátsága még 1849-ből származik, mikor a magyar regényíró Szegedre kísérte a menekülő magyar kormányt s Keméndy főbiztosi minőségben Kossuth mellé volt beosztva. Az önkényuralom elején rövid raboskodás árán sikerül megmenekülnie a bitófától, mint-hogy hamisítatlan bécsi kiejtésével félrevezeti vizsgálóbíróit. Jelentős szerepe van a Ráday-korszak betyár-fogdosó munkájában is, egy alkalommal Rózsa Sándort is elfogta. 1873-ban a bécsi világiállás alatt bizalmi beosztást kapott: mint a monarchia egyik legügyesebb rendőrtisztjének, neki kellett vigyáznia a minden oroszok cárjára s európaszerte derűkelt, amikor merénylőt sejtve lefűleli az orosz titkosrendőrség Bécsben tartózkodó nagyszakállú főnökét is. Képességei folytán a császárvárosban különleges feladat körben óhajtanák alkalmazni, de nem tud lemondani Szegedről. A századvégi Szeged ujságírásában is jelentős szerepet játszik. Egyik megalapítója a Szegedi Híradónak. Munkatársa volt néhány budapesti folyóiratnak; így a

Hölgyfutárnak, a Divatcsarnoknak s baráti köre is a monarchia művészeiből került ki: közelálltak hozzá Jókain kívül Mikszáth, Tóth Kálmán, Pósa Lajos, Feleky Miklós, Bernát Gáspár, Prielle Kornélia, Bulyovszky Lilla, az osztrák humorista Saphir, a színészköltő Nestroy s a híres bécsi komikus, Blasel.

Úgy érezzük, a kis füzet jelentős szolgálatot tesz, amikor Drukker Irma és Kemény Nándor személyére tereli érdeklődésünket s ráeszméltet a multba tűnő idő két szegedi kulturmunkásával szemben fennálló tudományos kötelességeinkre.

SÁNDOR ISTVÁN

**Magyar versek németül.** (Neue ungarische Lyrik, übersetzt von Friedrich Lám, Ruszkabányai Verlag, Budapest, 1942.)

Lám Frigyes a magyarul és németül egyformán jól tudó szellemi alkotók legfontosabb feladatára vállalkozott, amikor *Neue ungarische Lyrik* címen kötetbe foglalta fordításait. Az ilyen versgyűjtemény bevilágít a magyar lélek rejtekébe, izelítőt ad a sajátos magyar líra kitűnő termékeiből s így legközvetlenebbül szolgálja a magyar szellemiség megismertetésének ügyét.

Persze mindjárt felmerül a kérdés, milyen szempont szerint válogatta össze a fordító az egyes költeményeket s így a kötet mit mutat meg az újabb magyar lírai költészet gazdagságából. Lám Frigyes munkájára igen jellemző a motto, amelyet a Faustból merít: „Mich drängt's den Grundtext aufzuschlagen, Mit redlichem Gefühl einmal, Das heilige Original, In mein geliebtes Deutsch zu übertragen.“ A kötetet valóban elsősorban az a lelkiismeretes, buzgó

szándék tünteti ki, mellyel a fordító a választott költemények gondolatvilágát és formai szépségeit igyekszik német nyelven megérzékelteni. A fordításokat nem nyelvi virtuozitás jellemzi, inkább őszinte, lelkiismeretes küzdelem a szinte megoldhatatlan feladattal, ez teszi az egész könyvet oly vonzóvá és érdekessé.

Ha a költemények megválogatásának kérdésére keresünk feleletet, úgy érezzük, a fordító nagy szeretettel gyűjtötte egybe azokat a verseket, melyek szívéhez közel álltak. A költők közül Ady Endre, Babits Mihály és Sértő Kálmán szerepel a legtöbb verssel. Érdekes, hogy az oly sajátos nyelvezetű Ady-versek sorában az erőteljesebb *Harc a disznófejű Nagyúrral* az eredetit jobban megközelítő tolmácsolásban szól hozzánk, mint a líraibb hangulatú kisebb versek. Pedig különben Lám Frigyes szereti a ritmikus, finomszövésű verseket, amit a Babits-költemények nagy száma bizonyít (a kötetben egy költőtől a legtöbb: 9). Az idillikus Francis Jammes-szerű érzelmvilág, állatok és növények „lelkének“ megsejtése (Bódás János: *Az ökör*), Erdélyi József két kis verse (*A rigóról és a kotlóstyúkról*), Falu Tamásé az iskolaszolgáról, Kosztolányié az ódon zenélő óráról vagy Zilahy Lajos költeménye az apai házról, egyszersmind a fordító is jellemzik, aki csendes szeretettel csünghet az apró dolgokon, melyek néha beszédesebben szólnak a lélekről, mint az ú. n. nagy témák. Ez a helyiel-közzel csendéletszerű szemlélet azonban erős szociális érzéssel párosul a fordító lelkületében, ami egyszerűen megmagyarázza, miért szereti Babits mellett Sértő Kálmánt, akitől 6 verset vett fel a kötetbe. De erősen